

Elżbieta Zębek

Ocena oddziaływania na środowisko a ochrona wód przed zanieczyszczeniem

Studia Prawnoustrojowe nr 18, 173-183

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Elżbieta Zębek

Katedra Kryminalistyki i Medycyny Sądowej

Wydział Prawa i Administracji UWM

Ocena oddziaływania na środowisko a ochrona wód przed zanieczyszczeniem

Wstęp

Woda jest nieocenionym i niezastępowalnym zasobem środowiska, ponieważ jest niezbędna do życia, warunkuje funkcjonowanie wszystkich systemów naturalnych (lasy) i przekształconych antropogenicznie (np. gleby użytkowane rolniczo), a także jest niezbędnym surowcem we wszystkich procesach technologicznych. Brak wody odpowiedniej jakości może powodować spadek produkcji rolnej, przemysłowej i hamować rozwój gospodarczy. Warunkiem rozwoju gospodarczego są więc zasoby dyspozycyjne wody czystej. Niestety rozwój cywilizacyjny i gospodarczy świata przyczynił się do znacznego zmniejszenia zasobów wodnych oraz zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych¹. Dlatego tak istotną kwestią jest ochrona wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniem.

Jednym ze znaczących źródeł zanieczyszczenia wód jest działalność inwestycyjna, a szczególnie przedsięwzięcia² o dużej skali, które w znaczący sposób zarówno na etapie realizacji, jak i eksploatacji wpływają na zasoby środowiska, w tym także wody. W związku z powyższym przed rozpoczęciem realizacji takich przedsięwzięć należy określić ich wpływ na zasoby środowiska, takie jak woda, powietrze, gleba, lasy, przyroda ożywiona i nieożywiona, a także krajobraz. Do tego celu służą oceny oddziaływania przedsięwzięcia będące jednym z podstawowych narzędzi ochrony środowiska w procesach

¹ Zobacz więcej: E. Zębek, *Rola zasobów wód czystych w rozwoju gospodarczym*, „Ochrona Środowiska” 2002, nr 1, s. 38–45.

² Przedsięwzięcie to zamierzenie budowlane lub inna ingerencja w środowisko, polegająca na przekształceniu lub zmianie sposobu wykorzystania terenu, w tym również na wydobywaniu kopalin. Przedsięwzięcia powiązane technologicznie kwalifikuje się jako jedno przedsięwzięcie, także jeżeli są one realizowane przez różne podmioty. Zob. art. 3 pkt 13 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. nr 199, poz. 1227) – dalej jako u.o.o.ś.

rozwoju gospodarczego. Przykładem inwestycji w znacznym stopniu wpływającej na zasoby środowiska, w tym wody powierzchniowe jest oczyszczalnia ścieków.

Celem niniejszego artykułu jest usystematyzowanie wiedzy i analiza aktów prawnych w zakresie ocen oddziaływania na środowisko na przykładzie oczyszczalni ścieków oraz wskazanie roli oceny oddziaływania takiego przedsięwzięcia na zasoby wodne. Analiza podstawowych aktów prawnych obowiązujących w Polsce w odniesieniu do regulacji unijnych oraz dostępnej na ten temat literatury wraz przykładową oceną oddziaływania oczyszczalni ścieków na środowisko to metody badawcze wykorzystane w niniejszym artykule.

Podstawowe regulacje prawne w zakresie ocen oddziaływania na środowisko

Oceny oddziaływania na środowisko (OOS) zostały wprowadzone w państwach silnie rozwiniętych, w tym w Stanach Zjednoczonych, na początku lat 70. XX w. początkowo dla przedsięwzięć, a następnie dla planów i programów. Krajowe uregulowania prawne w zakresie OOS są skutkiem implementacji dyrektyw Wspólnot Europejskich³, tj. dyrektywy Rady 85/337/EWG z 27 czerwca 1985 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne⁴ oraz dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE z 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko⁵, a także dyrektywy Rady 92/43/EWG z 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej flory i fauny⁶, jak również Konwencji o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, sporządzonej w Espoo 25 lutego 1991 r., a ratyfikowanej przez Polskę 24 września 1999 r.⁷

W prawodawstwie polskim regulacje prawne w zakresie ocen oddziaływania na środowisko są zawarte w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Według art. 71 tejże ustawy wyróżniamy dwa rodzaje przedsięwzięć wymagających uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Do nich należą:

1) przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko (grupa I);

³ J. Ciechanowicz-McLean (red.), *Leksykon ochrony środowiska*, C.H. Beck, Warszawa 2009, s. 149-150.

⁴ Dz. Urz. UE L 175/1985.

2) przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko (grupa II).

Dla przedsięwzięć I grupy przeprowadzenie OOS ma charakter obligatoryjny, a dla przedsięwzięć II grupy fakultatywny. Lista przedsięwzięć I i II grupy została określona w rozporządzeniu Rady Ministrów dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko⁸.

Procedura oceny oddziaływania na środowisko

Procedura OOS ma na celu dostarczenie podejmującemu decyzję organowi administracji publicznej informacji, czy ingerencja inwestycji w środowisko została zaplanowana w sposób optymalny i czy korzyści wynikające z jej realizacji rekompensują straty w środowisku. W OOS dokonywana jest identyfikacja, prognoza, interpretacja i przekazanie właściwym organom oraz społeczeństwu informacji o przewidywanym wpływie planowanego przedsięwzięcia na środowisko, w tym także zdrowie ludzi⁹. Postępowanie w sprawie OOS obejmuje weryfikację raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, uzyskanie wymaganych ustawą opinii i uzgodnień oraz zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu (art. 3 pkt 8 u.o.o.ś.).

W świetle art. 51 ust. 2 u.o.o.ś. prognoza powinna uwzględniać następujące zagadnienia:

- 1) stan środowiska na obszarze, gdzie ustalenia dokumentu najsilniej wpłyną na środowisko;
- 2) najważniejsze problemy dotyczące ochrony środowiska związane z tematyką ocenianego dokumentu, szczególnie występujące na obszarach chronionych;
- 3) znaczące skutki dla środowiska spowodowane realizacją ustaleń dokumentu;
- 4) sposoby przeciwdziałania negatywnym skutkom wpływu ustaleń dokumentu na środowisko;
- 5) proponowane metody, które będą stosowane do monitorowania wpływu na środowisko ustaleń dokumentu;
- 6) możliwości transgranicznego wpływu na środowisko realizacji ustaleń dokumentu¹⁰.

⁵ Dz.U. UE. L.197/30.

⁶ Dz.U. L 206 z dnia 22.07.1992 r.

⁷ Dz.U. nr 96, poz. 1110.

⁸ Dz.U. nr 213, poz. 1397.

⁹ J. Ciechanowicz-McLean (red.), op. cit., s. 149.

¹⁰ Zobacz więcej: M. Pchałek, *Procedura strategicznych ocen planów i programów a oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć*, [w:] B. Rakoczy, M. Pchałek (red.), *Wybrane problemy prawa ochrony środowiska*, Wolters Kluwer business, Warszawa 2010, s. 48–62.

Istotnym elementem OoŚ jest ocena ryzyka środowiskowego, czyli ocena oddziaływania na zdrowie i życie ludzi, oraz ryzyka ekologicznego, w tym wpływu na jakość wód powierzchniowych¹¹. Oddziaływanie rozumie się jako zdarzenie lub działanie zmieniające środowisko i wywołujące określony skutek bezpośredni. W różnych warunkach to samo oddziaływanie może wywoływać różne skutki. Skutki te mogą pociągać za sobą cały szereg kolejnych skutków i zdarzeń, co można określić jako wpływ, który następnie wywołuje skutki pośrednie. Skutki mogą mieć charakter trwały lub czasowy, mogą być pozytywne i negatywne, mieć różny zasięg (lokalny, globalny itd.), mogą mieć charakter skumulowany i synergiczny¹².

W ramach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko określa się, analizuje i ocenia: 1) bezpośredni i pośredni wpływ danego przedsięwzięcia na środowisko oraz zdrowie i warunki życia ludzi, dobra materialne, zabytki oraz wzajemne oddziaływania między elementami, dostępność do złóż kopalin; 2) możliwości oraz sposoby zapobiegania i zmniejszania negatywnego oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko; 3) wymagany zakres monitoringu (art. 62 ust. 1 i 2 u.o.o.ś.). Informacje zawarte w raporcie OoŚ powinny obejmować m.in.:

- opis przewidywanych rodzajów i ilości zanieczyszczeń, wynikających z funkcjonowania planowanego przedsięwzięcia;
- uzasadnienie proponowanego przez wnioskodawcę wariantu, ze wskazaniem jego oddziaływania na środowisko, a w szczególności na ludzi, rośliny, zwierzęta, grzyby i siedliska przyrodnicze, wodę i powietrze;
- opis metod prognozowania zastosowanych przez wnioskodawcę;
- opis przewidywanych znaczących oddziaływań planowanego przedsięwzięcia na środowisko, obejmujący bezpośrednio, pośrednio, wtórne, skumulowane, krótko-, średnio- i długoterminowe, stałe i chwilowe oddziaływania na środowisko, wynikające z istnienia przedsięwzięcia, wykorzystywania zasobów środowiska i emisji;
- opis przewidywanych działań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, a w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru „Natura 2000” oraz integralność tego obszaru¹³.

Wynika to z konieczności poprawnej implementacji przepisów prawnych UE, w szczególności dyrektywy Rady 92/43/EWG z 21 maja 1991 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej flory i fauny (art. 96–103 u.o.o.ś.).

¹¹ A. Ciechelska, *Oceny oddziaływania jako narzędzie realizacji zrównoważonego rozwoju*, Wyd. Ekonomia i Środowisko, Białystok 2009, s. 47.

¹² Ibidem, s. 51.

¹³ Zobacz więcej: M. Bar, J. Jendrośka, W. Lenart, *Ocena oddziaływania na środowisko w inwestycji budowlanej. Procedura prawna i sporządzanie raportów w procesie inwestycyjnym*, Warszawa 2009, s. 127–180.

Ponadto ważnym elementem raportu jest opis następujących wariantów przedsięwzięcia: a) proponowany przez wnioskodawcę; b) alternatywny oraz c) „ekologiczny” (proekologiczny), czyli najbardziej korzystny dla środowiska¹⁴. Z kolei minimalizacja oddziaływań przedsięwzięcia na środowisko sprowadza się przede wszystkim do zmiany lokalizacji inwestycji; stosowania odpowiednich standardów technologicznych, zabezpieczeń i systemów ostrzegawczych; stosowania „czystszej technologii” produkcji i obiegów zamkniętych; większej efektywności energetycznej i surowcowej oraz redukcji ilości wytwarzanych odpadów¹⁵.

W procedurze OOS na mocy art. 77 ust. 1 u.o.o.ś. istnieje obowiązek dokonania odpowiednich uzgodnień, a w niektórych przypadkach zasięgnięcia opinii właściwego inspektora sanitarnego m.in. w zakresie higieny środowiska, a zwłaszcza wody do spożycia, czystości powietrza atmosferycznego, gleby wód i innych elementów środowiska w zakresie ustalonym w odrębnych przepisach¹⁶. Procedura oceny oddziaływania na środowisko wymaga również udziału społeczeństwa. Udział społeczeństwa zapewnia demokratyzację procesu decyzyjnego, lepsze realizowanie celów zrównoważonego rozwoju oraz uwzględnienie interesu wszystkich interesariuszy¹⁷.

Oceny oddziaływania na środowiska dla przedsięwzięć w zakresie gospodarki ściekowej na przykładzie oczyszczalni ścieków

W świetle art. 38 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne¹⁸ celem ochrony wód jest utrzymanie lub poprawa jakości wód oraz biologicznych stosunków w środowisku wodnym i na terenach podmokłych. Cele te dotyczą także wód powierzchniowych. Ochrona wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniami obejmuje:

1. Ograniczanie emisji do wód ze źródeł zanieczyszczeń punktowych przy zastosowaniu dopuszczalnych wartości emisji ustalanych na podstawie przepisów ustawy lub najlepszych dostępnych technik w rozumieniu art. 3 pkt 10 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska.

2. Ograniczanie emisji do wód ze źródeł zanieczyszczeń obszarowych, przez określanie jej warunków, z uwzględnieniem najlepszych dostępnych praktyk w zakresie ochrony środowiska, o których mowa w szczególności

¹⁴ Ibidem, s. 188.

¹⁵ A. Ciechelska, op. cit., s. 93.

¹⁶ G. Dobrowolski, *Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach*, Wydawnictwo Dom Organizatora, Toruń 2011, s. s. 214.

¹⁷ A. Ciechelska, op. cit., s. 48–49.

¹⁸ Dz.U. z 2012 r., poz. 145.

w przepisach ustawy, a także w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska.

Jednym z bardzo ważnych instrumentów prawnych ochrony wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniem jest pozwolenie wodnoprawne, które pełni funkcje reglamentacyjną i ochronną¹⁹. W świetle art. 122 ust. 1 pkt 3 prawa wodnego jest ono wymagane na wykonanie urządzeń wodnych. Istotny jest fakt, iż urządzenia służące do oczyszczania ścieków (oczyszczalnie) nie mieszczą się w zawartej w art. 9 ust. 1 pkt 19 prawa wodnego definicji urządzenia wodnego. Natomiast urządzeniami takimi są wyloty urządzeń kanalizacyjnych, służące do wprowadzania ścieków do wód lub urządzeń wodnych oraz wyloty urządzeń służących do wprowadzania wody do wód lub urządzeń wodnych (art. 9 ust. 1 pkt 19 lit f).

Przed uzyskaniem pozwolenia wodnoprawnego na wykonanie urządzeń wodnych inwestor jest zobowiązany do uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (art. 72 ust. 1 u.o.o.ś.). Przedsięwzięcia ściśle związane z gospodarką wodno-ściekową to instalacje należące do przedsięwzięć I grupy, czyli wymagających sporządzenia raportu oceny oddziaływania. Zgodnie z § 2.1. pkt 40 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r.²⁰, do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko zalicza się instalacje do oczyszczania ścieków przewidziane do obsługi nie mniej niż 100 000 równoważnych mieszkańców w rozumieniu art. 43 prawa wodnego.

Przed przystąpieniem do sporządzania raportu oddziaływania oczyszczalni ścieków na środowisko, podobnie jak w przypadku innych inwestycji, należy sporządzić listę sprawdzającą (*checklist*), w której zostaną zebrane podstawowe informacje o planowanym przedsięwzięciu i stanie środowiska. Poza podstawowymi informacjami o przedsięwzięciu i jego lokalizacji należy tutaj dostarczyć informacji istotnych z punktu widzenia ochrony środowiska, m.in. o rodzaju i ilości ścieków, obszarze, z jakiego będą oczyszczane oraz sposobie ich dostarczenia do oczyszczalni (kanalizacja, transport samochodowy); informacje o najbliższym otoczeniu, czy w sąsiedztwie instalacji w odległości nie mniejszej niż 50-krotność najwyższego miejsca wprowadzania gazów i pyłów do powietrza znajduje się szpital, szkoła, przedszkole, zabudowa, mieszkaniowa, obiekt prawem chroniony czy obszar „Natura 2000”. Ponadto należy dostarczyć informacje o źródle zaopatrzenia w wodę, energię cieplną i elektryczną, o planowanej gospodarce osadami ściekowymi, opis technologiczny procesu oczyszczania ścieków, o stopniu redukcji zanieczyszczeń oraz

¹⁹ Zob. więcej: U. Szymańska, E. Zębek, *Prawo i ochrona środowiska – prawne, ekonomiczne, ekologiczne i techniczne aspekty ochrony środowiska naturalnego*, wyd. 2 popr., Wyd. UWM, Olsztyn 2010, s. 69.

²⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. nr 213, poz. 1397).

ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do odbiornika, którym zazwyczaj jest rzeka²¹.

Określenie ilości i składu ścieków odprowadzanych z planowanej oczyszczalni ścieków jest kluczowym elementem raportu o oddziaływaniu na środowisko takiego przedsięwzięcia. Pozwolenie wodnoprawne poza wykonaniem urządzeń wodnych jest wymagane na odprowadzanie ścieków do wód (art. 37 pkt 2 oraz 122 ust. 1 pkt 3 prawa wodnego). Określając ilości i skład odprowadzanych ścieków, należy uwzględnić wymagania dotyczące odprowadzania ścieków i ich wpływ na środowisko określone w rozporządzeniach z dnia 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego²² oraz z dnia 27 listopada 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia²³. Konieczne jest ustalenie, czy w rejonie planowanego przedsięwzięcia nie ma obszaru „Natura 2000”. Ważnym elementem jest także scharakteryzowanie odbiornika ścieków, polegające na podaniu podstawowych informacji: nazwy, wielkości przepływów i informacji o stanie czystości wód²⁴.

Istotnym elementem OOS oczyszczalni ścieków jest przedstawienie wariantów realizacji przedsięwzięcia. Jednym z nich jest wariant „0”, tzn. wariant nierealizacji przedsięwzięcia, w którym należy wykazać, jakie z elementów środowiska nie ulegną zmianie, które ulegną pogorszeniu, a które ewentualnej poprawie. W przypadku wyboru takiego wariantu przedsięwzięcia z zakresu gospodarki ściekowej nie ulegną zmianie stosunki wodne, nie zwiększy się emisja hałasu, wibracji oraz zanieczyszczeń powietrza. Jednakże w przypadku rezygnacji z budowy (rozbudowy lub modernizacji) oczyszczalni ścieków pogorszeniu ulegnie jakość wód powierzchniowych, gdyż zwiększająca się ilość ścieków nie będzie mogła być oczyszczana we właściwy sposób. Ponadto w przypadku rezygnacji z budowy systemu kanalizacji na skutek przedostawania się ścieków ze zbiorników przydomowych lub z nieszczelnego starego systemu kanalizacyjnego zanieczyszczeniu ulegać będzie ziemia i wody podziemne. Należy tutaj zaznaczyć, iż budowa urządzeń gospodarki ściekowej wynika przeważnie z konieczności spełnienia wymagań prawnych. Niespełnienie tych wymagań oznacza z kolei konieczność uiszczenia przez odprowadzającego ścieki, kar za naruszanie warunków pozwolenia wodnoprawnego lub podwyższonych opłat za odprowadzanie ścieków bez takiego pozwolenia²⁵.

²¹ T. Nowakowski, *Zakres i metodyka sporządzania raportu o oddziaływaniu na środowisko przedsięwzięć z zakresu gospodarki ściekowej*, Wyd. Seidel Przywecki, Warszawa 2008, s. 39.

²² Dz.U., nr 137, poz. 984.

²³ Dz.U. nr 204, poz. 1728.

²⁴ T. Nowakowski, op. cit., s. 52.

²⁵ Ibidem, s. 55.

Oddziaływanie na wody powierzchniowe w zakresie ilościowym i jakościowym jest podstawowym oddziaływaniem oczyszczalni ścieków. Oddziaływaniem pozytywnym będzie fakt, iż na skutek realizacji przedsięwzięcia nastąpi poprawa jakości środowiska jako całości lub jednego z jego elementów. Typowym przykładem takiego oddziaływania będzie zmniejszenie ładunku odprowadzanych ścieków, czego konsekwencją będzie naturalny lub sztuczny powrót gatunków zwierząt lub roślin do ekosystemu. Poza oddziaływaniem pozytywnym na zasoby wodne oczyszczalnia ścieków może negatywnie oddziaływać zwłaszcza w trakcie realizacji przedsięwzięcia poprzez odprowadzanie wód z wykopów budowlanych. W związku z tym w ocenie niezbędne jest wykazanie, że odprowadzane ścieki zarówno w fazie realizacji, jak i eksploatacji przedsięwzięcia nie spowodują przekroczenia dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń²⁶. Ponadto w OOS należy uwzględnić oddziaływania na inne komponenty środowiska, takie jak powietrze, klimat akustyczny, gospodarka odpadami, przyroda ożywiona i nieożywiona oraz krajobraz. Oddziaływanie na powietrze będzie negatywne w przypadku nowo budowanej oczyszczalni, co jest spowodowane pojawieniem się nowego źródła emisji. Natomiast pozytywne w przypadku budowy lub modernizacji instalacji do unieszkodliwiania osadów ściekowych. Niezbędne będzie jednak podanie wpływu emisji na stan zanieczyszczenia powietrza i wykazanie, że nie zostaną przekroczone dopuszczalne stężenia zanieczyszczeń powietrza określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu²⁷.

Oddziaływanie oczyszczalni ścieków na przyrodę ożywioną i nieożywioną prawie zawsze będzie negatywne. Jest to bardzo istotne w przypadku przedsięwzięć zlokalizowanych w pobliżu obszarów „Natura 2000”. W tym przypadku zabronione jest podejmowanie działań mogących w znaczący sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt. W związku z powyższym należy wykazać, iż przedsięwzięcie to nie wpłynie ujemnie na gatunki roślin i zwierząt oraz ich siedliska na tym obszarze.

Oczyszczalnia ścieków powinna spełnić określone wymagania, a mianowicie:

- 1) stosować substancje o małym potencjale zagrożeń;
- 2) efektywnie wytwarzać oraz wykorzystywać energię, np. poprzez budowę źródła energii na terenie oczyszczalni, energia ta będzie wytwarzana w sposób zapewniający ochronę zasobów środowiska i przy zastosowaniu alternatywnych źródeł energii (np. biomasy);
- 3) zapewnić racjonalne zużycie wody i innych surowców oraz materiałów i paliw poprzez stosowanie technologii bezodpadowych i małoodpadowych

²⁶ Ibidem, s. 58–59.

²⁷ Dz.U. nr 47, poz. 281.

oraz możliwość odzysku powstających odpadów, co zapewnia niskie zużycie wody, surowców, paliw i materiałów oraz ogranicza ilość powstających odpadów oraz umożliwia ich odzysk²⁸.

W przypadku oczyszczalni ścieków powinien być wybrany wariant uwzględniający odpowiedni stopień redukcji zanieczyszczeń w odprowadzanych ściekach, a także ilości wytwarzanego osadu ściekowego. Pod uwagę należy wziąć wodochłonność, energochłonność, ilości i rodzaje wytwarzanych odpadów i możliwości ich unieszkodliwiania, emisję hałasu, a także emisję zanieczyszczeń do powietrza, zwłaszcza substancji złownych²⁹. Najczęściej wybierany jest wariant oczyszczalni ścieków, w której najważniejszy proces biologicznego oczyszczania ścieków będzie prowadzony metodą osadu czynnego. Na tym etapie przy udziale mikroorganizmów zawartych w kłaczkach osadu czynnego następuje redukcja substancji biogenych, szczególnie fosforu i azotu³⁰, odpowiedzialnych za proces eutrofizacji wód³¹. Bardzo istotną kwestią jest również gospodarka osadami ściekowymi, które według prawa polskiego są zakwalifikowane do odpadów³². Osady ściekowe po odpowiednim przygotowaniu mogą być wykorzystywane np. do nawożenia w rolnictwie, jednakże pod warunkiem spełnienia odpowiednich norm zawartych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 13 lipca 2010 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych³³. Osady ściekowe w pierwszej kolejności powinny być poddane pełnej stabilizacji tlenowej, a następnie odwodnione. Odwodniony osad po kompostowaniu i wapnowaniu (higienizacji) może być przeznaczony do wykorzystania w rolnictwie. Najczęściej jednak jest wywożony na składowisko odpadów lub przekazywany do odzysku³⁴.

W ocenie oddziaływania oczyszczalni na środowisko należy także uwzględnić działania minimalizujące negatywny wpływ tego przedsięwzięcia na środowisko. Należy tutaj wskazać przewidziane środki zapobiegawcze:

- hałas wywołany eksploatacją urządzeń poprzez stosowanie pasów ochronnych roślinności wysokiej;
- rozprzestrzenianie się nieprzyjemnych zapachów z poletek odciekowych, stacji zlewczej oraz zbiorników napowietrzających poprzez rowy cyrkulacyjne, osadniki wtórne, biofiltry;

²⁸ T. Nowakowski, op. cit., s. 74–75.

²⁹ Ibidem, s. 81.

³⁰ Zobacz więcej: U. Szymańska, E. Zębek, op. cit., s. 61.

³¹ Eutrofizacja to wzbogacanie wody biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód (art. 9 pkt 4 prawa wodnego)

³² Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (tekst jedn. Dz.U. z 2010 r., nr 185, poz. 1243 ze zm.).

³³ Dz.U. nr 137, poz. 924.

³⁴ Zob. więcej: M. Szwejkowska, E. Zębek, *Zagadnienia prawne i techniczne w zakresie gospodarowania komunalnymi osadami ściekowymi*, „Prawo i Środowisko” 2005, nr 4(44), s. 107–122.

- emisja metanu poprzez stosowanie nowoczesnych instalacji przechwytywania metanu i jego energetycznego wykorzystania;
- przedostawanie się zanieczyszczeń do wód gruntowych z poletek osadowych poprzez okresowe kontrole stanu technicznego urządzeń;
- nadmiar odwodnionego kompostu nienadającego się do rolniczego wykorzystania z uwagi na podwyższoną zawartość metali ciężkich poprzez wywóz i składowanie na składowisku odpadów lub utylizację w instalacjach;
- zagrożenie skażenia wód odbiornika w przypadku awarii urządzeń oczyszczających poprzez okresowe kontrole i konserwację urządzeń oczyszczalni.

Ponadto w ramach kompensacji przyrodniczej w celu ograniczenia uciążliwości związanych z użytkowaniem ocenianego obiektu dodatkowo przewidziane są systematycznie nasadzenia zieleni niskiej i wysokiej, tworzącej naturalny bufor spełniający funkcję izolacyjnoochronną na granicy działki, zgodnie z koncepcją zagospodarowania terenu³⁵.

Podsumowanie

Oceny oddziaływania przedsięwzięć na środowisko są bardzo ważnym instrumentem reglamentacyjno-ochronnym zasobów środowiska, w tym zasobów wodnych niezbędnych w życiu codziennym ludzi i rozwoju gospodarczym. Tym większa jest rola OOS, ponieważ prowadzą do określenia środowiskowych uwarunkowań przedsięwzięcia już na etapie planowania, co ma niezmiernie ważne znaczenie w ochronie zasobów wodnych jeszcze przed uzyskaniem pozwolenia wodnoprawnego m.in. na odprowadzanie ścieków czy budowę urządzeń wodnych. Przykładem przedsięwzięcia oddziałującego na wody powierzchniowe, dla których wymagane jest sporządzenie OOS, są oczyszczalnie ścieków, które poprzez redukcję ilości zanieczyszczeń w ściekach (szczególnie fosforu i azotu) przyczyniają się do poprawy jakości wód powierzchniowych oraz odnowy życia biologicznego.

Niestety w wielu przypadkach dokumenty planowania w ochronie środowiska, w tym także plany ochrony środowiska oraz strategiczne oceny oddziaływań na środowisko, które wyznaczają ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, są sporządzane nierzetelnie i z niepełnym przestrzeganiem przepisów prawa – szczególnie w zakresie udziału społeczeństwa³⁶. W przypadku raportu OOS obowiązek

³⁵ Przykładowy raport oddziaływania na środowisko oczyszczalni ścieków (dla gminy Kowala w miejscowości Parzenice) zob. [online] <www.sul.com.pl>.

³⁶ Zob. więcej: M. Szwejkowska, *Przestępstwo nadużycia władzy w kontekście zasady planowości w ochronie środowiska*, [w:] W. Pływaczewski (red.), *Prawnokarne i kryminologiczne aspekty ochrony środowiska*, Katedra Kryminologii i Polityki kryminalnej WPiA UWM w Olsztynie, s. 129–142.

konsultowania z RDOŚ i organami inspekcji sanitarnej tylko w niewielkim stopniu służy jako środek zapewnienia odpowiedniej jakości tych ocen. W znacznej mierze spowodowane jest to sposobem uregulowania ustawowego celu i zakresu tych konsultacji, zgodnie z którym organy te mają się wypowiedzieć w sprawie realizacji przedsięwzięcia i warunków tej realizacji. Brakuje natomiast wyraźnego wskazania na kwestie samej weryfikacji raportu.

Udział społeczeństwa w niewielkim stopniu służy kontroli odpowiedniej jakości ocen. Z kolei sądy administracyjne często unikają rozstrzygania kwestii dotyczących poprawności formalnej i merytorycznej raportów OOS, mimo iż jest to podnoszone w skargach na decyzje³⁷. Dlatego wydaje się być uzasadnionym postulat, aby oceny oddziaływania przedsięwzięć były wykonywane rzetelnie i ze szczególnym uwzględnieniem wpływu planowanego przedsięwzięcia na wody powierzchniowe. Aspekt ten jest bardzo ważny nie tylko dla „zwykłego” obywatela, ale także dla inwestora, ponieważ należy pamiętać, iż bez zasobów wodnych odpowiedniej jakości może zostać zahamowany proces inwestycyjny danego przedsięwzięcia.

Summary

Environmental impact assessment and water protection before pollution

Key words: environmental impact assessment, water protection, sewage treatment.

In this article was analyzed the general legal regulations of environmental impact assessment. These assessments of enterprises are fundamental are regulative and protective instruments in resources of environment, included surface and underground waters. They lead to determination of environmental conditioning of enterprises already on stage planning. The sewage treatments are an example of development project, which exacting EIA and positive influence the surface waters because contribute in reduction of pollutions and improvement of water quality and renovation of their biological life. The correctly and square prepared environmental impact assessment with special regard the influence of planned enterprise the superficial and underground waters are very important with regards to the investment process of the enterprise without water resources of suitable quality can be stopped.

³⁷ M. Bar, J. Jędrońska, *Ocena oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko a oceny oddziaływania na obszar Natura 2000*, [w:] B. Rakoczy, M. Pchałek (red.), op. cit., s. 15–36.